
Стецько Н.П., к.геогр.н., доц.
ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ РЕКРЕАЦІЇ
В ТЕРНОПІЛЬСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Аналіз стану і перспективи розвитку рекреації дає можливість побудувати якісну модель її розвитку, де головним є облік важливих складових елементів. До таких елементів відносять: географічне положення, екологічна ситуація та культурно-історична спадщина.

У роботі ставляться такі основні завдання: розглянути особливості географічного положення та його вплив на формування рекреаційної діяльності; розкрити можливість використання екологічного стану території та її культурно – історичної спадщини; аналіз концепцій і програм розвитку рекреаційної діяльності в області.

Тернопільська область є привабливою територією для рекреантів за такими критеріями: географічне положення, екологічна ситуація та культурно-історична спадщина. Вона розміщена в західній частині України. Територія області 13,8 тис. км². Протяжність з півночі на південь – 196 км, а з заходу на схід 129,5 км. Населення станом на 1 січня 2008 р. 1098,6 тис. осіб. Область адміністративно поділена на 17 районів та три міста обласного підпорядкування.

Головною особливістю економічного та географічного положення Тернопільської області є її транзитне положення та відносно близьке розміщення до державних кордонів України. Отже, область межує з Рівненською, Хмельницькою, Львівською, Івано – Франківською, Чернівецькою областями. Це дає можливість вивчити історичну спадщину цих територій, а також ділитися своїми досягненнями в галузі туризму. Близьке розміщення до державних кордонів України з Словаччиною, Польщею, Угорщиною, Румунією та наявність зв'язків дає можливість підтримувати ділові й культурні контакти з цими регіонами.[7]

Область є ланкою, що з'єднує потужний потенціал рекреаційно-туристичних можливостей Карпатського й Південного регіонів, а також Волині й Буковини.

Тернопільщину перетинають автомобільні й залізничні шляхи. Найважливіші автомагістралі перетинають з півночі на південь (Брест – Тернопіль - Чернівці) із заходу на схід (Львів – Тернопіль - Хмельницький). Залізничні дороги, що перетинають територію області: Київ – Жмеринка – Тернопіль – Львів, Тернопіль – Чернівці. Аеропорт м. Тернополя не функціонує.

Обласний центр м. Тернопіль розміщений приблизно на рівні відстані між містами Івано – Франківськ (134 км), Луцьк (159 км), Львів (128 км), Рівне (162 км), Хмельницький (112 км), Чернівці (170 км) і 427 км до Києва.

Напрями освоєння і розвитку рекреаційно-туристичних ресурсів України визначаються органами державної влади, органами місцевого самоврядування відповідно до програм розвитку туризму. Враховуючи особливу важливість унікальних туристичних ресурсів для екологічної рівноваги, для виховання у нинішнього та прийдешніх поколінь поваги до своєї історії, культури, звичаїв та традицій українського народу, вони можуть бути на особливому режимі охорони, що обмежує доступ до них [4].

Тернопільська область багата на підземні та мінеральні води. Відомі сірководневі води сіл Настасів Тернопільського району і Конопківка Тереховлянського району. Джерела типу "Нафтусі" є в Гусятині, а також у Великому Глибочку Тернопільського району та інші.[7]

Серед оригінальних пам'яток природи Тернопільщини є карстові печери. Найбільше їх у Подністров'ї: в Борщівському районі – Оптимістична (207 км) у селі Королівка; Озерна (114 км) – Стрільківці; Кришталева (22 км) – Нижнє Кривче; у Чортківському – Млинки (25 км) у селі Залісся.

Клімат області – помірно – континентальний, з достатньою кількістю опадів. Кліматичні умови сприятливі для розвитку як літніх та зимових видів відпочинку. Територія області відома своїм природно - заповідним фондом 537 одиниць, загальною площею 116898,79 га.

Кількість пам'яток історії та культури за даними на 1 січня 2017 року сягає 5268, з них історії — 2573, монументального мистецтва — 244, археології — 1136, містобудування і архітектури — більше 1315. Серед 176 архітектурних перлин державного значення —

ратуша в Бучачі, замки у Бережанах, Збаражі, Тереховлі, костьоли у Тернополі, Микулинцях, дерев'яні церкви XVI-XVIII століть. Рішенням уряду в області впродовж останніх років створено три державних історико-архітектурних заповідники — Збараський, Кременецько-Почаївський і Бережанський. Під покров чудотворних образів Пресвятої Богородиці в Почасві й Зарваниці з'їжджаються паломники з усіх континентів Землі. У табл. 1. представлені кількісні дані про найбільш популярні туристичні об'єкти області.

Перелічені рекреаційно-туристичні ресурси є перспективою для розвитку в області практично всіх видів туризму: пізнавального, подієвого, екологічного, оздоровчого й спортивного, що може задовольнити туристів практично різнобічного спрямування.

Таблиця 1.

Розміщення туристичних об'єктів [7]

Вид	Кількість
Об'єкти паломницького туризму (монастирі, церкви, святі місця)	21
Об'єкти екскурсійного туризму (музеї, архітектурні пам'ятки й історичні місця)	194
Об'єкти екологічного туризму (природні заповідники)	3

Незважаючи на позитивні передумови розвитку різних видів рекреаційної діяльності у Тернопільській області невирішеними залишається низка проблем:

- незадовільний стан окремих туристичних об'єктів;
- обмежена мережа туристичних інформаційних центрів;
- відсутність просування бренду Тернопільщини як туристично-рекреаційного регіону;
- недостатність економічних стимулів для розвитку екотуризму області.

Ми можемо стверджувати, що вплив туризму на економіку області є нечітко визначеним.

Низький рівень урбанізації (41%) зосередження міського населення в одному великому та 34 малих міських поселеннях,

рівномірне розміщення цих поселень серед сільської місцевості, ведення так званого "сільського способу життя" у малих містах і селищах міського типу зумовлюють невелику потребу населення області в організованому відпочинку. Аграрний характер області дає можливість організації т. зв. "сільського туризму", "сентиментального туризму", "екологічного туризму", та ін.

Зменшенню потреб населення області у організованому відпочинку сприяє також зниження рівня життя людей, що склалися в умовах економічної кризи, їх нездатність витратити значні кошти на довготривалий відпочинок. У 2018 р. на території Тернопільської області функціонувало 74 підприємства, що надавали послуги з організації подорожувань.

В області добре розвинена санаторно-курортний напрямок рекреаційної діяльності. У 2018 р. налічується 18 санаторно – курортних закладів та закладів відпочинку, із них 10 санаторіїв (5 – дитячих), 5 санаторії – профілакторії, 3 бази відпочинку та інші заклади. Вони мають добре розвинену матеріально-технічну базу, здатні забезпечити потреби у оздоровленні та відпочинку жителів області. Ступінь розвитку транспортної інфраструктури значно впливає на туристичну привабливість регіону, рівень її розвитку в області достатній і покращується. [6]

Рекреаційна діяльність включає комплекс матеріально – речовинних інформаційних, організаційних та інших передумов, що забезпечують рекреанту умови, які дозволяють задовольнити потребу у відпочинку, зацікавленість і сформувати цілі, які спонукали його до цього виду рекреації. [2]

Значна частина населення області надає перевагу короткочасному відпочинку – щоденному, вихідного дня. Атрактивними об'єктами щоденної рекреації є природні рекреаційні угіддя, музеї, архітектурні та культурні пам'ятки. Вони, а також бази відпочинку, готелі, кемпінги, забезпечують організований відпочинок вихідного дня. Місцями неорганізованого відпочинку є цікаві ландшафти долини річок, водосховищ, водоспадів, лісові масиви, печери, парки, сквери, садово-городні кооперативи.

Особливе значення у регіональному рекреаційному відношенні Тернопільської області відіграють різні види туризму

найбільше у вигляді екскурсій, маршрутів вихідного дня, що здійснюються самодіяльно, або організовано. Найпоширенішими видами туристичної діяльності є спортивна, оздоровча, пізнавальна, заняття за інтересами (риболовля, мисливство, збір ягід, грибів та ін.).

На структуру рекреаційної діяльності Тернопільської області мають вплив ряд чинників: стан туристичних об'єктів; мережа туристичних інформаційних центрів; бренд Тернопільщини як туристично-рекреаційного регіону; економічні стимули для розвитку екотуризму області; нерівномірність розміщення територій і об'єктів, які придатні для рекреації.

Враховуючи розміщення та взаємозв'язки різних форм геопросторового зосередження рекреаційної діяльності в межах Тернопільської області виділяють рекреаційні райони з різними видами рекреаційної діяльності.[1]

Актуальними для жителів Тернопільської області є поїздки і відпочинок за межі області і країни. Основними напрямками виїзду жителів Тернопільської області з рекреаційними цілями є Туреччина, Єгипет, Польща, Чеська Республіка, Угорщина, Болгарія.

На сьогоднішній день на території Тернопільської області існує розбіжність зусиль щодо розвитку внутрішнього туризму, відсутність зацікавленості до застосування економічних механізмів кооперації й керування.

Повільна й не зовсім вірна методика організації і розвитку рекреації як основного виду організованого і неорганізованого відпочинку населення області. Політична й економічна нестабільність у країні.

Література:

1. Любіцева О.О. Ринок туристичних послуг / О.О. Любіцева. – К.: Альтерпрес, 2006. – 436 с.

1. 2 Любіцева О.О. Туристичні ресурси України / О.О. Любіцева, Є.В. Панкова, В.І. Стафійчук. – К.: Альтерпрес, 2007. –369 с.

2. Мариняк Я. Суспільно – географічний аналіз стану готельно – ресторанного бізнесу в Україні (на матеріалах Тернопільської області) //Історія української географії. Всеукр. наук. – теорет. Часопис. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2006. – Вип. 1 (13), С. 110 – 117.

3. Мацола В.І. Рекреаційно-туристичний комплекс України:

монографія / В.І. Мацола. – ІРД НАН України / ред. кол. М.І. Долішній / (відп. ред.). – Львів, 1997. – 259 с.

4. Статистичний щорічник України за 2017 рік / За ред. О.Г. Осауленка. – К.: "Техніка", 2017. – 598 с.

5. Статистичний щорічник Тернопільської області за 2018 рік. За ред. Т.М. Гришук / Державна служба статистики України. Головне управління статистики у Тернопільській області – Тернопіль, 2018. – 447 с.

6. Стецько Н.П. Сучасні підходи до розроблення оцінки інвестиційної привабливості туристичних ресурсів регіону / Н.П.Стецько // Українська географія: сучасні виклики . збірник праць XII з'їзду українського географічного товариства. – К. Прінт-Сервіс, 2016. Т. III. – С.145-147.

7. Стецько Н.П. Концептуальні засади розвитку етнофестивального туризму в Україні / Н.П.Стецько // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: географія. – Тернопіль:СМП "Тайп". - №2 (випуск 41).- 2016. – С.138-146.

8. Офіційний сайт Регіонального інформаційного порталу «Тернопільщина»: <http://irp.te.ua>

9. Офіційний сайт Державної служби статистики: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

10. Офіційний сайт Головного управління статистики у Тернопільській області: <http://www.te.ukrstat.gov.ua>.

Чеболда І.Ю., к.геогр. н., доцент
ВИЗНАЧЕННЯ АГРАРНОГО НАВАНТАЖЕННЯ
ТЕРИТОРІЇ З МЕТОЮ ЗБЕРЕЖЕННЯ
ПРОДУКТИВНОСТІ ПОТЕНЦІАЛУ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ

Під впливом господарської діяльності людини в геосистемах відбувається багато змін. Нераціональне природокористування стає причиною порушення взаємозв'язків в природних системах, їх деградації, посилення розвитку різноманітних негативних географічних процесів, зменшення продуктивності природних ресурсів. Тому при спробах вирішення екологічних проблем, в тому числі збереження продуктивності потенціалу сільськогосподарських земель,